

72
K55

Книга мудрости

АФОРИЗМИ

Августин Аврелій

Авраам Лінколн

Александр Дюма

Альберт Ейнштейн

Антон Чехов

Артур Шопенгауер

Бенджамін Франклін

Блез Паскаль

Василь Симоненко

Василь Стус

Василь Сухомлинський

Вільям Шекспір

Володимир Винниченко

Григорій Сковорода

Джордж-Бернард Шоу

Аристотель

Зігмунд Фрейд

Іван Франко

Іммануїл Кант

Йоганн-Вольфганг Гете

Конфуцій

Лаоцзи

Лев Толстой

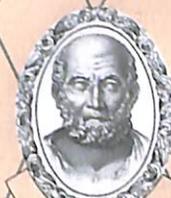
Демокрит

Віктор Гюго

Вінстон Черчилль

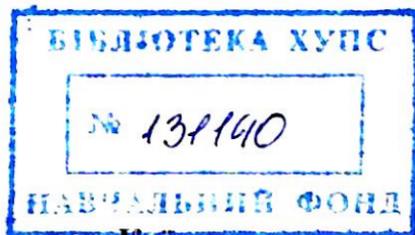
Гіпократ

13
K53

КНИГА МУДРОСТІ

АФОРИЗМИ ТА КРИЛАТІ ВИСЛОВИ

Укладач
Григорій Латник

Київ

АРІЙ

A129284

ББК 94.8
К53

Укладач
Григорій Латник

Боги полюбляють мудрість. Люди, які при-
святили себе їй, — улюбленці богів.

Анаксімен

К53 Книга мудрості. Афоризми та крилаті висло-
ви / Укл. Григорій Латник. — К. : Арій, 2017. —
560 с.

ISBN 978-966-498-526-7

У цьому виданні репрезентовано афористичну
думку людства за весь період її історії — від давніх
часів до сьогодення.

ББК 94.8

ISBN 978-966-498-526-7

© Видавництво «Арій»®, 2016

7.3.7. Гонорар

Тільки цілковиті телепні пишуть не заради грошей.

Семюель Джонсон

Із двох співавторів кожен переконаний, що на його частку випала вся робота і тільки половина гонорару.

Агата Крісті

Найвищі гонорари за свої твори повинні одержувати ті автори, які найбільше намучились над ними, пишучи без успіху.

Михайло Рудницький

ЗМІСТ

Розділ 1. ЛЮДИНА. ОСОБИСТІТЬ

1.1. ЛЮДИНА

1.1.1. Сутність людини.....	4
1.1.2. Людина як міра всіх речей.....	5
1.1.3. Бути людиною.....	7
1.1.4. Люди схожі та несхожі.....	8
1.1.5. Людство.....	9

1.2. ОСОБИСТІТЬ: ЧЕСНОТИ Й ВАДИ

1.2.1. Характер, вдача, самовладання.....	14
1.2.2. Воля, витримка, сила.....	18
1.2.3. Слабохарактерність, роздратованість, нелагідність.....	21
1.2.4. Доброта, людяність, ніжність.....	21
1.2.5. Злостивість, нищість, жорстокість, насилля.....	23
1.2.6. Лють, гнів.....	26
1.2.7. Відповідальність, обов'язок.....	26
1.2.8. Сумління, честь, порядність.....	28
1.2.9. Заздрість, ненависть, образа, помста.....	32
1.2.10. Ввічливість, тактовність, чуйність.....	39
1.2.11. Інтелігентність, шляхетність.....	41
1.2.12. Брутальність, байдужість, цинізм.....	42
1.2.13. Гордість, гідність, самоповага.....	44
1.2.14. Зарозумілість, егоїзм, самолюбство.....	47
1.2.15. Правдивість, чесність.....	52
1.2.16. Щирість, відвертість.....	56
1.2.17. Брехливість, хитрість.....	58
1.2.18. Лихослів'я, пересуди, плітки.....	63
1.2.19. Поголос, інтриги, чвари.....	69

ЗМІСТ

1.2.20. Стриманість, мовчазність, нерішучість.....	69
1.2.21. Балакучість.....	71
1.2.22. Простота, скромність, сором'язливість.....	75
1.2.23. Лестоші, лицемірство.....	79
1.2.24. Хвальковитість, похвала, компліменти.....	83
1.2.25. Розум, мудрість, порада.....	85
1.2.26. Велич, талант, геніальність.....	95
1.2.27. Посередність, бездарність.....	101
1.2.28. Дурість, упертість.....	102
1.2.29. Мужність, героїзм, хоробрість.....	106
1.2.30. Боягузтво, малодушність.....	111
1.2.31. Терплячість, завзятість, наполегливість.....	114
1.2.32. Вдячність, щедрість, безкорисливість.....	116
1.2.33. Жадібність, скарність, користолюбство.....	118

Розділ 2. ЖИТТЯ. ЖИТТЄВІ ПРАГНЕННЯ

2.1. ЖИТТЯ

2.1.1. Ніщо не минає безслідно.....	124
2.1.2. Життя бурхливе і прекрасне.....	124
2.1.3. Усвідомлене життя.....	126
2.1.4. Ставлення до життя.....	128
2.1.5. Сенс життя.....	130
2.1.6. Життєва дорога, життєвий вибір.....	130
2.1.7. Зміни у житті.....	131
2.1.8. Доля, неминучість.....	132

2.2. ЖИТТЄВІ ПРАГНЕННЯ

2.2.1. Щастя.....	136
2.2.2. Радість, насолода.....	143
2.2.3. Нещастя, горе, неприємності.....	145
2.2.4. Печаль, скорбота.....	148
2.2.5. Смуток, туга, нудьга.....	150
2.2.6. Самотність.....	152
2.2.7. Сльози.....	154
2.2.8. Надія, віра, довіра.....	155
2.2.9. Мрія, ідеал.....	158
2.2.10. Пристрасті, бажання.....	160
2.2.11. Перешкоди, труднощі, неможливість, заборони.....	165

2.3. ЕТИКА, ЕТИКЕТ

2.3.1. Вчинки, дії.....	167
2.3.2. Манери, поведінка.....	167
2.3.3. Справи, наміри, обіцянки.....	168

2.3.4. Погляди, переконання, принципи	169
2.3.5. Понага, зневага, презирство.....	170
2.3.6. Звички, інстинкти, комплекси	171

2.4. МОРАЛЬ

2.4.1. Добро, зло	177
2.4.2. Добро, добродійність.....	178
2.4.3. Милосердя, благородство.....	179
2.4.4. Ставлення до ближнього	180
2.4.5. Благодійність, меценатство, щедрість	180
2.4.6. Зло	182

2.5. ЄДНІСТЬ І БОРОТЬБА ПРОТИЛЕЖНОСТЕЙ

2.5.1. Прогрес і відсталість.....	184
2.5.2. Старе і нове.....	184
2.5.3. Початок і кінець.....	185
2.5.4. Світло і пільма.....	186
2.5.5. Велике і мале.....	187
2.5.6. Надлишок і нестача	188
2.5.7. Причина і наслідок.....	188
2.5.8. Гармонія та безлад	189
2.5.9. Абсолютне і відносне.....	190
2.5.10. Задоволення і страждання	191
2.5.11. Дружба і ворожнеча	193
2.5.12. Альтруїзм та егоїзм	197
2.5.13. Оптимізм і песимізм	198
2.5.14. Правда і брехня.....	200
2.5.15. Істина і догма	204
2.5.16. Справедливість і несправедливість	208
2.5.17. Оригінальність і тривіальність	212
2.5.18. Правила і винятки	214
2.5.19. Користь і шкода	216
2.5.20. Серйозність і легковажність	217
2.5.21. Трагічне і комічне.....	217
2.5.22. Поспіх і запізнення	220
2.5.23. Потреби і цінності.....	221

2.6. ЖИТТЯ І СМЕРТЬ

2.6.1. Життя після смерті	228
2.6.2. Воскресіння. Реінкарнація	228
2.6.3. Смерть змушує жити	229
2.6.4. Таїна смерті	231
2.6.5. Шляхетна й ница смерть.....	233
2.6.6. Очікування смерті.....	236
2.6.7. Неминучість смерті	238

ЗМІСТ

2.6.8. Страх перед смертю.....	239
2.6.9. Мерці	241
2.6.10. Самогубство.....	242
2.6.11. Похорон, кладовище, епітафія.....	243
2.6.12. Пам'ятник	244
2.6.13. Безсмертя	245

Розділ 3. ЛЮБОВ. РОДИНА

3.1. ЛЮБОВ

3.1.1. Сила любові	248
3.1.2. Філософія любові	249
3.1.3. Роль любові в житті людини	250
3.1.4. Справжнє кохання	250
3.1.5. Перше кохання.....	251
3.1.6. Невзаємне кохання	252
3.1.7. Минуле кохання.....	252
3.1.8. Флірт, захоплення, кокетування	253
3.1.9. Закоханість	255
3.1.10. Побачення, поцілунок	255
3.1.11. Цнотливість.....	256
3.1.12. Непостійність у коханні	256
3.1.13. Ревнощі	257
3.1.14. Зрада в коханні та в житті.....	258
3.1.15. Почуття, емоції.....	260
3.1.16. Погляд	260
3.1.17. Любов чоловіка й жінки	261
3.1.18. Фізіологічні основи любові	263
3.1.19. Секс.....	263
3.1.20. Порнографія	266
3.1.21. Проституція	267
3.1.22. Поезія кохання.....	267

3.2. ЖІНКИ

3.2.1. Сила і здібності	271
3.2.2. Поведінка жінки	274
3.2.3. Жіноча загадковість.....	276
3.2.4. Жінка — королева	278
3.2.5. Роль у житті	279
3.2.6. Ставлення до жінки	281
3.2.7. Рівність та емансипація	282
3.2.8. Зовнішність.....	283
3.2.9. Moda.....	284
3.2.10. Одяг.....	285
3.2.11. Взаємини чоловіків і жінок.....	285

3.2.12. Чоловіки.....	289
3.2.13. Джентльмен	294
3.2.14. Неодружені	295

3.3. РОДИНА

3.3.1. Шлюб.....	296
Правовий аспект шлюбу	299
3.3.2. Заміжжя, весілля	300
3.3.3. Подружжя	301
3.3.4. Дружина, чоловік.....	302
3.3.5. Батьки	303
3.3.6. Батько.....	304
3.3.7. Мати.....	305
3.3.8. Діти	306
3.3.9. Дім	310

Розділ 4. СВІТ. ЧАС

4.1. СВІТ

Пізнання світу	312
Мінливість світу.....	313
Кінець світу.....	313
4.1.1. Світ і людина в нім.....	313
4.1.2. Всесвіт.....	314
4.1.3. Земля	315
Земля, людство.....	316
Земля, ґрунт	316
4.1.4. Природа.....	317
Спілкування з природою.....	318
Усе вдосконалює природа.....	319
Відповідальність перед світом і природою	320
4.1.5. Стихія	321
4.1.6. Довкілля.....	321
4.1.7. Квіти	321
4.1.8. Тварини.....	322

4.2. ЧАС

Миттєвості	325
Час — наймудріший за все.....	326
Використання часу.....	327
Цінність часу.....	329
Втрата часу.....	329
Панування часу	330
4.2.1. Минуле	331

ЗМІСТ

4.2.2. Історія.....	333
Повчання історії.....	334
Достовірність історії.....	335
Історики.....	336
Легенди.....	336
Міти.....	336
4.2.3. Епоха.....	337
4.2.4. Сучасне.....	337
4.2.5. Майбутнє.....	338
Завтра.....	339

4.3. ЛЮДИНА В ЧАСІ

4.3.1. Вік.....	341
4.3.2. Дитинство.....	341
4.3.3. Юність.....	342
4.3.4. Молодість.....	342
4.3.5. Зрілість.....	343
4.3.6. Старість.....	344
Старі.....	347
Пенсія.....	348
4.3.7. Ювілей.....	350
4.3.8. Покоління.....	350
4.3.9. Нащадки.....	350
4.3.10. Предки.....	351
4.3.11. Генеалогічне дерево.....	351
4.3.12. Спадковість.....	352

Розділ 5. ФІЛОСОФІЯ. РЕЛІГІЯ

5.1. ФІЛОСОФІЯ

Сутність філософії.....	354
Філософія та буття.....	355
Визначення філософії.....	357
Філософські питання.....	359
5.1.1. Філософи.....	363
5.1.2. Метафізика.....	368
5.1.3. Духовність, дух.....	368
5.1.4. Душа, тіло.....	369
5.1.5. Містика, забобони.....	371
Ворожіння, передбачення.....	371

5.2. РЕЛІГІЯ

5.2.1. Релігія та розум.....	372
5.2.2. Світові релігії.....	375

Буддизм	375
Іудаїзм.....	375
Іслам	376
Християнство	376
Католицизм	377
Православ'я.....	378
Протестантство.....	378
Язичництво, рідна віра	379
5.2.3. Бог	379
Пізнання Бога.....	381
Боязнь Бога.....	384
Творіння, справи Божі.....	385
5.2.4. Віра в Бога.....	386
5.2.5. Атеїзм	387
Сресь	388
5.2.6. Церква	389
5.2.7. Святість, праведність	389
5.2.8. Молитва, сповідь	390
Каяття, прощення.....	391
5.2.9. Апостоли, пророки	392
5.2.10. Священики, проповідники	393
5.2.11. Аскетизм, целібат	394
5.2.12. Рай, пекло.....	394
Ангели.....	395
5.2.13. Адам і Єва.....	396
5.2.14. Заповіді	396
5.2.15. Біблія, Святе Письмо.....	396

Розділ 6. ДЕРЖАВА. ПОЛІТИКА

6.1. ДЕРЖАВА

Лад та безлад у державі.....	403
Турбота держави.....	405
6.1.1. Державний устрій	406
6.1.2. Демократія	407
6.1.3. Деспотія. Диктатура.....	409
6.1.4. Тиранія.....	411
6.1.5. Тоталітаризм	411
6.1.6. Фашизм. Нацизм.....	411
6.1.7. Анархія.....	412
6.1.8. Управління державою	412
6.1.9. Бюрократія.....	413
6.1.10. Влада	414
6.1.11. Державна влада.....	416
6.1.12. Уряд.....	418

ЗМІСТ

6.1.13. Чільники, правителі держави.....	419
Король.....	420
Цар.....	421
Государ.....	421
6.1.14. Кордони.....	422

6.2. БАТЬКІВШИНА

6.2.1. Чужина, ностальгія.....	424
6.2.2. Патріотизм.....	424
6.2.3. Україна.....	425

6.3. НАРОД

6.3.1. Громадяни.....	435
6.3.2. Нація.....	436
6.3.3. Українці.....	438
6.3.4. Американці.....	441
6.3.5. Італійці.....	442
6.3.6. Англійці.....	442
6.3.7. Гебреї.....	443
6.3.8. Німці.....	444
6.3.9. Росіяни.....	444
6.3.10. Французи.....	449
6.3.11. Націоналізм.....	449
6.3.12. Космополітизм.....	450
6.3.13. Толерантність, терпимість.....	451
6.3.14. Суспільство.....	452
6.3.15. Цивілізація.....	453

6.4. ПОЛІТИКА

6.4.1. Політик.....	456
6.4.2. Пропаганда, реформи.....	456
6.4.3. Вибори.....	457
6.4.4. Партії.....	459
6.4.5. Консерватори і ліберали.....	460
6.4.6. Ліві та праві.....	461
6.4.7. Радикали.....	462
6.4.8. Фанатизм.....	462
6.4.9. Опозиція.....	463
6.4.10. Консерватизм.....	463

6.5. МИР, ВІЙНА

6.5.1. Боротьба.....	468
6.5.2. Перемога.....	469
6.5.3. Поразка, неуспіх.....	471
6.5.4. Революція.....	472

6.6. АРМІЯ

Розділ 7. МИСТЕЦТВО. ЛІТЕРАТУРА**7.1. МИСТЕЦТВО**

7.1.1. Митець.....	480
Мистецький смак.....	481
7.1.2. Види мистецтва. Живопис	482
7.1.3. Художник.....	483
7.1.4. Архітектура.....	484
7.1.5. Скульптура.....	486
7.1.6. Музика.....	486
7.1.7. Пісня	490
Українська пісня	491
7.1.8. Опера	492
7.1.9. Оперета, мюзикл.....	493
7.1.10. Балет, танець	494
7.1.11. Театр.....	496
7.1.12. Трагедія, комедія.....	499
7.1.13. Режисери.....	500
7.1.14. Актори, артисти.....	501
7.1.15. Кіно.....	505
7.1.16. Цирк.....	509
7.1.17. Фотографія.....	510

7.2. ЛІТЕРАТУРА

7.2.1. Жанри.....	515
7.2.2. Публіцистика.....	516
7.2.3. Мемуаристика, белетристика, есеїстика	516
7.2.4. Фантастика.....	518
7.2.5. Афористика.....	518
7.2.6. Переклади	527

7.3. ПИСЬМЕНСТВО

7.3.1. Письменники.....	532
7.3.2. Проза	540
7.3.3. Поезія	541
7.3.4. Поет	543
7.3.5. Графоманство	547
7.3.6. Плагіат.....	548
7.3.7. Гонорар.....	550

Леонардо да Вінчі

Леся Українка

Луцій Анней Сенека

Максим Горький

Максим Рильський

Марк Твен

Марк Туллій Цицерон

Микола Юго

Михайло Лермонтов

Михайло Ломоносов

Наполеон I Бонапарт

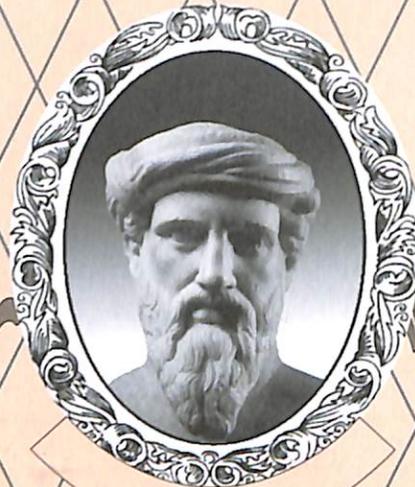
Олександр Пушкін

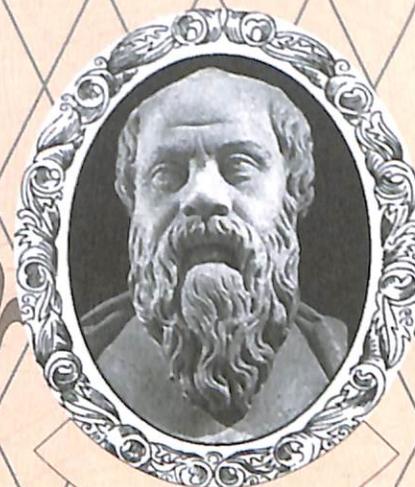
Оноре де Бальзак

Павло Загребельський

Піфагор

Сократ

Олександр Довженко

Омар Хайям

Оскар Уайльд

Павло Тичина

Панас Мирний

Платон

Плутарх

Сомерсет Моєм

Стендаль

Тарас Шевченко

Федір Достоевський

Фрідріх Ніцше